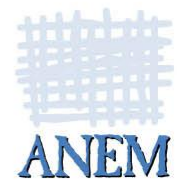

PRAVNI MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI

Izveštaj za Jun 2011

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA	8
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA.....	9
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA.....	10
	REGULATORNA TELA.....	10
	DRŽAVNI ORGANI	11
V	PROCES DIGITALIZACIJE	15
VI	PROCES PRIVATIZACIJE.....	15
VII	ZAKLJUČAK.....	18

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. Pretnje i pritisci

1.1. Glavni i odgovorni urednik dnevnih novina „Alo!“, Antonije Kovačević, smenjen je sa te dužnosti zbog različitih stavova o daljem pravcu razvoja tog lista, saopštila je kompanija Ringier Axel Springer, u četvrtak, 9. juna 2011. godine. Generalni direktor kompanije, Jelena Drakulić-Petrović, saopštila je da odluka stupa na snagu odmah. Udruženje novinara Srbije, koje je u saopštenju osudilo Kovačevićevu smenu, ukazalo je da je do nje došlo svega tri dana pošto se urednik otvoreno suprotstavio pritisku predsednika Srbije na uređivačku politiku lista koji je uređivao. Tadić je u intervjuu „Frankfurter Allgemeine Zeitung“, prenetom u srpskim medijima 3. juna, na konstataciju nemačkog novinara da je njegovo angažovanje za saradnju Srbije sa Hagom u zemlji kritikovano od strane nekih nacionalističkih medija, a pre svega od strane tabloida „Alo!“ koji je u vlasništvu Ringier-a i Axel Springer-a i koji po „Frankfurter Allgemeine Zeitung“ zastupa ekstremističke pozicije, i na pitanje da li to govori da stranim investitorima zapravo smeta politička klima u zemlji, odgovorio sledeće: „Nažalost, neki investitori koji investiraju u srpske medije ne vode previše računa o političkim i socijalnim posledicama svojih aktivnosti. Ali, profit ih interesuje. Mene to veoma brine.“ „Tokom devedesetih godina“, dodao je Tadić, „kada smo se borili protiv Miloševićevog režima i bili izloženi mnogobrojnim pretnjama tadašnjih vlastodržaca, gajio sam iluziju da će se u Srbiji izgraditi proevropsko razmišljanje čim bude došlo do demokratizacije medija i čim stigne strani kapital.“ „Danas smo suočeni sa apsurdnom situacijom da mediji koji se nalaze u vlasništvu investitora iz EU i partnerskih zemalja, u ovom slučaju iz Nemačke i Švajcarske, spadaju u nosioce antievropskog duha u Srbiji. To je potpuno paradoksalno“, zaključio je Tadić. Redakcija lista „Alo!“, na intervjuu predsednika, reagovala je saopštenjem u kome navodi da je izložena pritisku od strane predsednika Borisa Tadića i njegovog kabineta, koji je, u nemogućnosti da kontroliše uređivačku politiku ovog lista odlučio da pokuša da učutka jedan od retkih preostalih medija koji nije pod direktnom kontrolom Demokratske stranke i njega lično. Redakcija je ukazala da je ovo očigledno pokušaj zastrašivanja usmeren u najvećoj meri ka stranim vlasnicima lista, sa jasnom porukom da je svako pisanje koje nije po volji gospodinu Tadiću - nepoželjno! Redakcija je sa gnušanjem odbacila optužbe i kvalifikacije kojima im se prigovara ekstremizam. „Ako se ‘ekstremizmom’ i ‘antievropejstvom’ može nazvati savesna kritika vlasti i ukazivanje na laž, kriminal, korupciju, tajkunizaciju, siromaštvo, glad i neispunjena obećanja, onda će ove novine ostati ‘ekstremističke’“, navodi se u saopštenju.

Zakonom o javnom informisanju propisano je da niko ne sme, ni na posredan način, da ograničava slobodu javnog informisanja, naročito, između ostalog, zloupotrebom državnih ovlašćenja, zloupotrebom uticaja, kao ni bilo kojim drugim načinom podesnim da ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja. Izjava predsednika Tadića može biti shvaćena kao mešanje u uređivačku politiku jednog medija. Ono što, međutim, posebno zabrinjava jeste činjenica da je predsednik u svojoj izjavi direktno prozvao i vlasnike medija. Uzimajući u obzir da je Antonije Kovačević, glavni i odgovorni urednik dnevnih novina „Alo!“, samo nekoliko dana nakon Tadićevog intervjua, zaista i smenjen, to otvara prostor za sumnju da čak ni u evropskim razmerama velike medijske korporacije, što Ringier Axel Springer, kao zajedničko ulaganje švajcarskog Ringier-a i nemačkog Axel Springer-a, aktivno na tržištima Poljske, Češke, Slovačke i Srbije, svakako jeste, nisu u mogućnosti da se odupru intenzitetu političkog pritiska kakav prema medijima postoji u Srbiji.

1.2. Upravni odbor „Mađar so“-a, jedinog dnevnog lista na mađarskom jeziku u Srbiji, većinom glasova doneo je 20. juna odluku da osnivaču, Nacionalnom savetu mađarske nacionalne manjine, predloži smenu glavnog i odgovornog urednika, Čabe Presburgera. Presburgeru se zamera što list nije dovoljno izveštavao o radu predsednika Skupštine Vojvodine, Šandora Egerešija, i što se njegovi novinari nisu pojavili na više konferencija za štampu koje je organizovao Savez vojvođanskih Mađara (SVM) i nije objavljivao saopštenja SVM-a. Čaba Presburger izjavio je da „Mađar so“ ne želi da postane partijski bilten. „Verujemo da je suština manjinskog informisanja od javnog interesa to da u list unesemo događaje zajednice, da izveštavamo i o aktivnostima političara, ali da ih u datom trenutku i kritikujemo. Ovo pojedinci iz Nacionalnog saveta Mađara i Saveza vojvođanskih Mađara ne mogu da prihvate i zato je i došlo i do sadašnjeg koraka. Biće izbora, trebalo bi jedno takvo sredstvo informisanja koje populariše izrazito jedno političko usmerenje i prećutkuje ono što bi se moglo kritikovati u politici date partije. To, očigledno, ne mogu da prihvatim“, rekao je Presburger. Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine, na sednici održanoj 23. juna, potvrdio je inicijativu Upravnog odbora „Mađar so“-a i sa 18 glasova, uz šest glasova protiv i pet uzdržanih, smenio glavnog urednika, Čabu Presburgera. Iako je sednica bila otvorena, novinare „Mađar so“-a, pripadnici obezbeđenja pustili su u salu tek kada je na Televiziji „Panon“ završeno direktno emitovanje prenosa sednice. Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) i Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV) u svom saopštenju naveli su da smatraju da odluka UO „Mađar so“-a predstavlja flagrantan i neprikriven političko-partijski pritisak na medije i slobodu izražavanja. Oni su pozvali redakciju da „pruži otpor bahatom ponašanju osnivača, čija je namera da od lista ponovo napravi bezlično partijsko glasilo, a tu nameru, što je najgore, i ne krije.“ Organizacija medija Jugoistočne Evrope (SEEMO), pridružila se domaćim udruženjima u osudi Presburgerove smene.

Zakonom o javnom informisanju propisano je da je javno informisanje slobodno i u interesu javnosti, te da niko ne sme, ni na posredan način, da ograničava slobodu javnog informisanja, naročito zloupotrebom ovlašćenja, zloupotrebom prava i uticaja, kao ni bilo kojim drugim načinom podesnim da ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja. U konkretnom slučaju, i iz izlaganja članova UO „Mađar so“-a na sednici Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine, jasno proizilazi da je smena isključivo politički motivisana. Tako je član upravnog odbora „Mađar so“-a, Zoltan Šifliš, istakao da „Mađar so“, ne samo da nije izveštavao sa konferencija za novinare Saveza vojvođanskih Mađara, već je i događaje, o kojima bi trebalo obavestiti zajednicu, odnosno čitaoce, „pratio sa nedovoljno simpatija“, čime je, po Šiflišu, „trovao“ zajednicu, umesto da joj pruži uporišta. Ištvan Bodžoni, takođe član Upravnog odbora, konstatovao je da je „Mađar so“, umesto da bude dnevnik mađarske zajednice, postao list demokratske liberalne javnosti u Srbiji na mađarskom jeziku. Ova smena je pokazala svu pogubnost rešenja kojim su osnivačka prava na državnim medijima na manjinskim jezicima preneti na nacionalne savete, te dodatno potvrdila da su političke stranke, a u konkretnom slučaju Savez vojvođanskih Mađara, sačuvali i još uvek koriste mehanizme političke kontrole državnih medija.

2. Sudski postupci

2.1. Viši sud u Beogradu doneo je prvostepenu presudu kojom se usvaja tužba nevladine organizacije Gej strejt alijansa (GSA) protiv „Press“-a. Presudom je utvrđeno da tekstovi – komentari čitalaca, objavljeni 2. jula 2009. godine na Internet sajtu „Press online“, predstavljaju govor mržnje prema LGBT populaciji, kao i da je „Press“ dopuštanjem i omogućavanjem da se navedeni komentari postave na sajt diskriminatorски postupao prema ovoj populaciji. GSA je saopštila da je ovo prva presuda u istoriji sudstva u Srbiji za govor mržnje protiv LGBT populacije, i jedna od prvih presuda izrečenih po osnovu Zakona o zabrani diskriminacije. GSA je tužbu podnela zato što je medijska kuća na svom Internet izdanju „Press online“ dozvolila objavljivanje komentara čitalaca na tekst - članak „Biću gej ikona“, objavljen i u štampanom izdanju dnevnih novina „Press“, koji su sadržali govor mržnje prema LGBT populaciji. Većina komentara sadržala je najprizemnija vređanja, pozive na ubistva, klanje, pretnje da će napadati na život i imovinu LGBT osoba. Kako stoji u obrazloženju presude koju je donelo veće Višeg suda u Beogradu, kojim je predsedavao sudija Predrag Vasić, komentari koji sadrže vređanje upućeno LGBT osobama, te sadrže navode da iste treba 'zatvoriti u geto'...'streljati ih'... naziva ih 'bolesnima, koji treba da se leče'...'izopačenima', upućuju im pretnje, „podstiču mržnju i nasilje prema pripadnicima LGBT populacije i njihovu diskriminaciju, te ujedno predstavljaju govor mržnje.“ Tuženi je, kako se navodi u obrazloženju, objavljivanjem ovakvih komentara prekršio zabranu izražavanja ideja, informacija i mišljenja koja predstavljaju govor mržnje, u konkretnom slučaju prema LGBT osobama, u javnim glasilima, a u skladu sa članom 11. Zakona o zabrani diskriminacije i

članom 38. Zakona o javnom informisanju. Takođe, tuženi je komentare objavio i pored činjenice da je sam, u pravilima korišćenja portala, naveo da komentare koji sadrže govor mržnje neće objavljivati. „Press“ je presudom obavezan „da o svom trošku objavi ovu presudu u celosti, bez ikakvog komentara i bez odlaganja, a najkasnije u drugom broju dnevne štampe od dana pravosnažnosti presude.“

Član 38. Zakona o javnom informisanju propisuje da je zabranjeno objavljivanje ideja, informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, veri, naciji, etničkoj grupi, polu ili zbog njihove seksualne opredeljenosti, bez obzira na to da li je objavljivanjem učinjeno krivično delo. Članom 39. istog zakona propisano je da tužbu sudu zbog povrede zabrane govora mržnje, protiv autora informacije i protiv odgovornog urednika javnog glasila u kome je informacija objavljena, može da podnese, kako lice na koje se kao pripadnika grupe lično odnosi informacija, tako i svako pravno lice čiji je cilj zaštita sloboda i prava čoveka i građanina, kao i organizacija čiji je cilj zaštita interesa grupa koje su izložene diskriminaciji. Tužbom se može tražiti zabrana ponovnog objavljivanja govora mržnje i objavljivanje presude na trošak tuženih. Članom 11. Zakona o zabrani diskriminacije zabranjeno je izražavanje ideja, informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog ličnog svojstva, u javnim glasilima i drugim publikacijama, na skupovima i mestima dostupnim javnosti, ispisivanjem i prikazivanjem poruka ili simbola i na drugi način. Redakcija „Press“-a u saopštenju koje je ovim povodom objavila, tvrdi da su sporni komentari uklonjeni, čim ih je administrator sajta primetio. U saopštenju se, međutim, ne kaže da li se period u kome su komentari bili na sajtu meri minutima, satima, danima ili nedeljama. Ono što je u konkretnom slučaju nesporno, jeste da objavljeni komentari predstavljaju govor mržnje, te je u tom smislu Viši sud u Beogradu doneo presudu koja jeste utemeljena u zakonu. Ono što je takođe nesporno, jeste da se mogućnosti koje Internet pruža medijima, a koje se ogledaju, između ostalog i u novim kanalima komunikacije sa medijskom publikom i otvaranju prostora za njeno aktivno učešće u kreiranju medijskog sadržaja, često koriste krajnje neodgovorno. Tehnološke promene koje su prevazišle postojeći pravni okvir u Srbiji, kreirale su situaciju u kojoj ne postoje gotova rešenja koja bi bila primenjiva na Internet izdanja tradicionalnih medija, te će mnogo toga morati da bude prepušteno sudskoj praksi. Interesantno je da je Nacrt Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine, koji je radna grupa za izradu Nacrta medijske strategije predala Ministarstvu kulture, informisanja i informacionog društva početkom juna, predvideo rešenje na kome se i ova presuda zasniva. Naime, u Nacrtu se navodi da će, polazeći od toga da su javna glasila tradicionalno regulisana kroz režim štampe i radiodifuzije za koje važe različita pravila, te uvažavajući da se nove medijske platforme ubrzano menjaju i ne želeći da ograniči njihov razvoj, Republika Srbija u odnosu na elektronska izdanja štampanih i elektronskih javnih glasila insistirati na poštovanju

odgovarajućih principa štampe, odnosno radija/televizije. S druge strane, Nacrt predviđa da će se u odnosu na različite forme izražavanja na novim platformama primenjivati pravila u zavisnosti od faktičkih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, posebno uzimajući u obzir postojanje uređivačke kontrole sadržaja. Ovo praktično znači da se za Internet portale dnevnih listova, kao što je „Press online“, ali i televizijskih i radio stanica, podrazumeva nivo odgovornosti za komentare čitalaca koji odgovara nivou odgovornosti za sadržaje koje kreiraju i njihovi novinari, te samim tim zahteva i prethodnu moderaciju komentara, odnosno ne smatra se dovoljnim uklanjanje komentara kada ih administrator sajta primeti. U odnosu na neke druge forme izražavanja na Internetu, koji ne predstavljaju samo elektronska izdanja štampanih medija, ili pak web portale radio ili TV stanica, zavisno od okolnosti konkretnog slučaja, nivo odgovornosti mogao bi biti i niži.

2.2. Prekršajni sud u Kruševcu kaznio je sa 5.000 dinara Miletu Džopalića iz Aleksandrovca, zbog toga što je 26. septembra prošle godine, na privredno-turističkoj manifestaciji „Župska berba“ u Aleksandrovcu, fizički napao dopisnika „Blica“, Gvozdena Zdravića.

U svom izveštaju za septembar 2010. pisali smo o ovom slučaju, kao delu serije napada kojima je Zdravić u kratkom periodu bio izložen. Zdravić je, naime, opisujući incident povodom koga je sada došlo do prekršajnog kažnjavanja, tvrdio da mu je Džopalić, pozivajući se na čelne ljude opštine, zabranio da fotografiše manifestaciju. Samo dva dana kasnije, kako su preneli mediji, Džopalić je ponovo napao Zdravića, sprečivši ga da izveštava sa sastanka Unije vinogradara i vinara Srbije. Na posletku, 30. septembra je došlo i do trećeg napada na Zdravića, ispred zgrade suda u Aleksandrovcu, odakle je želeo da izveštava o sporu između opštine Aleksandrovac i Socijalističke partije Srbije, kada ga je, kako su pisali mediji, pretukao Čedomir Ćirković, vozač predsednika opštine, Jugoslava Stajkovca. Gvozden Zdravić je tada izjavio da veruje da iza serije napada na njega stoji upravo Stajkovac, a da su razlog tekstovi koje objavljuje o nepravilnostima u trošenju novca iz budžeta opštine. Činjenica da se, makar sudeći po onome što su mediji preneli, Prekršajni sud u Kruševcu bavio jednim izolovanim incidentom, a ne serijom napada na Gvozdića u periodu od samo nekoliko dana, kao i da pozadina i ovog jednog napada nije razjašnjena, svakako nije epilog incidenta kojim bi mogli biti zadovoljni. Srpsko pravosuđe, i u ovom slučaju, kao i obično, propušta da do kraja rasvetli sve relevantne činjenice, a posebno da ispita ulogu čelnih ljudi aleksandrovačke opštine na koje se Džopalić navodno pozivao prilikom napada. Činjenica da se sud u ovom slučaju zadovoljio paušalnom konstatacijom da za napad nije bilo povoda, više liči na guranje problema pod tepih, nego na njihovo rešavanje.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je jednim delom i kroz odeljak o slobodi izražavanja.

2. Zakon o lokalnoj samoupravi

Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva Republike Srbije i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu Republike Srbije, objavila su 14. juna svoje Preporuke jedinicama lokalne samouprave u vezi sa usmeravanjem i raspodelom budžetskih sredstava namenjenih sistemu javnog informisanja. Cilj Preporuka je unapređenje ostvarivanja nadležnosti jedinica lokalne samouprave da se staraju o javnom informisanju od lokalnog značaja i obezbeđuju uslove za javno informisanje na srpskom jeziku i jeziku nacionalnih manjina koji se koriste na teritoriji opštine, u skladu sa odredbom člana 20. stav 1. tačka 34) Zakona o lokalnoj samoupravi. Preporukama je predviđeno da se deo sredstava za ove namene raspodeljuje pod nediskriminatornim uslovima na javnim konkursima. Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM), Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) i Asocijacija lokalnih nezavisnih medija Local Press, na čiju inicijativu su Preporuke i donete, objavile su saopštenje u kome se navodi da tekst Preporuka, iako predstavlja pomak u dobrom pravcu samom činjenicom da se uopšte pojavio, jeste isuviše skroman i nedovoljan korak. Ključni problem teksta objavljenih preporuka jedinicama lokalne samouprave u vezi sa usmeravanjem i raspodelom budžetskih sredstava namenjenih sistemu javnog informisanja, ogleda se u činjenici da su preporuke, i pored toga što su već po samoj svojoj prirodi neobavezujuće, dodatno relativizovane na taj način što se ne primenjuju na sva davanja za javno informisanje iz lokalnih budžeta, već samo na njihov unapred neutvrđeni deo. Na ovaj način ostavlja se prostor da se mediji, kao i do sada, finansiraju i mimo konkursa, mimo jasnih i unapred utvrđenih kriterijuma i u netransparentnim postupcima, uz dalje narušavanje slobodne konkurencije na tržištu i favorizovanje poslušnih medija i medija nad kojima lokalne samouprave po osnovu vlasništva ili po kojem drugom osnovu ostvaruju kontrolu, navodi se u saopštenju.

Od Preporuka za finansiranje medija, koje su dugo pripremane, mnogo se očekivalo. Nažalost, zamenom jedne jedine reči iz teksta koji su udruženja predložila, Preporuke su apsolutno relativizovane. Naime udruženja su insistirala da u Preporukama piše da se ukupna sredstva lokalnih samouprava za finansiranje medija, dakle, uključujući i ona koja se

izdvajaju za finansiranje neprivatizovanih lokalnih informativnih javnih preduzeća, raspodeljuju, u transparentnom postupku, na javnim konkursima za sufinansiranje projekata kojima se obezbeđuje informisanje, odnosno medijski sadržaji od lokalnog značaja na srpskom jeziku i jeziku nacionalnih manjina koji se koriste na teritoriji jedinice lokalne samouprave. U tekstu kog su ministarstva usvojila, formulacija „ukupna sredstva“ zamenjena je formulacijom „deo sredstava“, izbegavajući na taj način ponovo da omoguće ravnopravne uslove poslovanja za privatne i državne medije. Druga bitna razlika u odnosu na tekst kog su udruženja predložila, uočava se u delu preporuka koji se odnosi na sastav komisija koje bi odlučivale o raspodeli sredstava. Udruženja su insistirala na nezavisnim komisijama, dok će, po predlogu ministarstava, u njihovom sastavu biti i predstavnici lokalnih vlasti. Već sada se može reći da su Preporuke za finansiranje medija, u tekstu u kome su ih ministarstva usvojila i uputila opštinama, izneverila očekivanja, odnosno da je vlast odlučila da u modelu finansiranja medija ništa suštinski ne menja, te samim tim i da ne demontira mehanizme koji garantuju kontrolu i uticaj lokalnih oligarhija nad neprivatizovanim informativnim javnim preduzećima.

3. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, u svom saopštenju od 8. juna, ocenio je kao indikativan i veoma zabrinjavajući veliki i konstantan porast broja zahteva za zaštitu prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja koje mu upućuju novinari, mediji i građani. U 2009. godini, broj registrovanih predmeta kod Poverenika, u oblasti slobode pristupa informacijama, bio je 1865. Godinu dana kasnije, u 2010, taj broj je bio 2898, dakle za oko 55% veći. A samo u prvih pet meseci 2011. godine, registrovano je preko 1700 predmeta, što znači da bi ih, ako se takav priliv nastavi, u 2011. moglo biti i preko 4000. Posledica ovako velikog priliva predmeta je, kako se navodi, nemogućnost da Poverenik po žalbama postupa u zakonom utvrđenim rokovima. Ovako veliki priliv, po Povereniku, svedoči o održavanju ozbiljnih problema u komunikaciji između organa vlasti i građana, pri čemu posebno zabrinjava što se najveći broj žalbi podnosi zbog uskraćivanja informacija o različitim oblicima raspolaganja javnim novcem i javnim dobrima.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Narodna skupština Republike Srbije nije usvajala propise od značaja za medijski sektor, odnosno sa implikacijama na njega.

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. REPUBLIČKA RADIODIFUZNA AGENCIJA (RRA)

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Savet Republičke radiodifuzne agencije održao je tri sednice. Sednici održanoj 1. juna 2011. godine, prisustvovali su i članovi Upravnog odbora Radio televizije Vojvodine, sa kojima je razgovarano o problemima i prilikama u radiodifuziji na području Vojvodine. Savet se, takođe, upoznao sa prijavama na Javni konkurs za izdavanje dozvola za emitovanje radio programa za lokalna područja, objavljen 28. decembra 2010. godine. Utvrđena je Lista podnosilaca prijava čije su prijave potpune i podnete u predviđenom roku i naloženo je Stručnoj službi da objavi Listu na način na koji je objavljen Javni konkurs za izdavanje dozvola za radio i/ili TV program. Iz Liste proizilazi da je za sedam dozvola za emitovanje radio programa za lokalna područja (Lebane, Niš, Trgovište, Negotin, Ražanj, Arilje i Kovin), prijave podnelo devet podnosilaca. Po dve prijave podnete su u Kovinu i Nišu.

Na sednici održanoj 15. juna 2011. godine, Savet RRA razmatrao je primedbe izrečene na račun imenovanja Dalibora Bubnjevića za člana Upravnog odbora Radio televizije Vojvodine. Podsetimo, u primedbama koje su se mogle čuti nakon Bubnjevićevog imenovanja, isticalo se njegovo angažovanje na promociji knjige „Slučaj nacionalni stroj“ Gorana Davidovića Firera, pravnosnažno osuđenog zbog raspirivanja nacionalne, verske i rasne mržnje. Savet RRA je svoju odluku, da nema osnova za pokretanje bilo kakve procedure kojom bi Bubnjević bio razrešen sa tog mesta, zasnovao na presudi suda u Zrenjaninu, kojom je izdavač knjige osuđen da plati Daliboru Bubnjeviću naknadu nematerijalne štete zbog neovlašćenog korišćenja njegovog imena. Savet RRA se, takođe, upoznao sa godišnjim izveštajem o ispunjavanju zakonskih programskih obaveza Radio televizije Vojvodine. Ovaj izveštaj, međutim, nije objavljen ni na Internet sajtu Republičke radiodifuzne agencije, niti na Internet sajtu Radio televizije Vojvodine, a iz šturog saopštenja sa sednice, ne može se zaključiti kakav je njegov sadržaj. Savet RRA je, takođe, saopštio da je Televiziji „017“ iz Vranja izrekao meru opomene zbog političkog oglašavanja izvan predizborne kampanje. Odluka, shodno odredbama Zakona o radiodifuziji, nije objavljena na Internet sajtu Republičke radiodifuzne agencije, te ju je nemoguće komentarisati. Ono što je nesporno, jeste da Zakon o radiodifuziji zabranjuje reklamiranje političkih organizacija van predizborne kampanje i predviđa mogućnost izricanja opomene (koja se ne objavljuje) za prvi prekršaj neke od obaveza utvrđenih zakonom ili aktima Agencije.

Na sednici održanoj 29. juna 2011. godine, razmotren je i usvojen Izveštaj Službe za nadzor i analizu o načinu ispunjavanja zakonskih i programskih obaveza televizijskih komercijalnih emitera sa nacionalnom dozvolom. Ni ovaj izveštaj, nažalost, nije objavljen na Internet sajtu Republičke radiodifuzne agencije. Savet RRA pokrenuo je, takođe, postupak protiv Televizije „Prva“ zbog programskih sadržaja u emisiji „Veče s Ivanom Ivanovićem“. Povod za pokretanje postupka je otvoreno pismo Demokratske zajednice Hrvata (DZH) upućeno predsedniku Saveta Republičke radiodifuzne agencije, vladiki Porfiriju, u kome se prigovara na uvrede na račun katoličke crkve i govora mržnje prema hrvatskom narodu. DZH nalazi da je u emisiji „Veče sa Ivanom Ivanovićem“, 29. aprila i 6. maja, voditelj pogrđnim rečima govorio o katoličkoj crkvi i „pozvao Al Kaidu da pričeka da Hrvatska uđe u Evropsku uniju, pa da onda postavi atomsku bombu, uz jasne insinuacije gde.“ Savet je takođe saopštio, a povodom izveštavanja RTS-a o navodnoj medijskoj povezanosti između televizije „Prva“ i televizije „B92“, da nikakva vlasnička povezanost između vlasnika televizije „Prva“ i ostalih televizija u Srbiji nije utvrđena.

DRŽAVNI ORGANI

2. MINISTARSTVO KULTURE, INFORMISANJA I INFORMACIONOG DRUŠTVA

Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva je objavilo 3.6.2011. godine na svom Internet sajtu tekst Nacrta strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine. Nešto kasnije, 8. juna, objavljen je i inicijalni program javne rasprave o Nacrtu. Program je obuhvatio seriju okruglih stolova u Kragujevcu, Novom Pazaru, Novom Sadu, Nišu, Beogradu i Čačku. Iako je inicijalno bilo predviđeno da javna rasprava traje do 25. juna, njeno trajanje produženo je do 15. jula.

Tekst Nacrta strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine predstavlja značajan otklon u odnosu na postojeće stanje na medijskoj sceni u Srbiji. Prvo, on po prvi put u Srbiji, nudi jasnu definiciju javnog interesa u medijskoj sferi. Dalje, Nacrt insistira na nastavku privatizacije i povlačenju države iz medijskog vlasništva, doslednije nego što je to do sada bio slučaj u važećim odredbama Zakona o javnom informisanju i to na taj način što se obaveza države da se povuče iz medijskog vlasništva sada odnosi i na novinske agencije. U odnosu na javnost medijskog vlasništva, rešenja Nacrta dosledno se oslanjaju na Preporuku Rec (2007)2 Komiteta ministara zemljama-članicama Saveta Evrope o medijskom pluralizmu i raznovrsnosti medijskog sadržaja. Nacrt, u odnosu na medijsku koncentraciju, po prvi put u Srbiji predlaže uvođenje testa javnog interesa, kao specifičnog korektiva u odnosu na opšta pravila prava konkurencije. U odnosu na štampu,

Nacrt predviđa mere pozitivne diskriminacije, a u odnosu na elektronske medije, izdavanje dozvola na platformski neutralnoj osnovi, pod unapred propisanim i nediskriminatornim uslovima, prilagođenim vrsti usluge, odnosno različitim za linearne, odnosno nelinearne usluge. Takođe, predviđeno je da se dozvole, po pravilu, izdaju na zahtev, uz zadržavanje režima javnog konkursa samo za zemaljsko emitovanje. Takođe, predviđa se uvođenje procedura koje bi prethodile izdavanju novih dozvola za zemaljsko digitalno emitovanje, a koje bi podrazumevale sagledavanje potreba, analiziranje tržišta i uticaja licenciranja novih pružalaca sadržaja na njega, a kako bi se sprečilo da Srbija ponovo dođe u situaciju veštački kreiranog obilja elektronskih medija, koje guši razvoj i rezultira padom kvaliteta usluga. Nacrt, po prvi put u Srbiji, predlaže uvođenje must carry i must offer regulacije. U odnosu na javne servise, Nacrt insistira na jačanju odgovornosti prema javnosti i jačanju transparentnosti u njihovom radu. Takođe, predlaže se računovodstveno razdvajanje prihoda po osnovama finansiranja, kako bi se sprečilo da se sredstva od pretplate koriste za komercijalne namene. Nacrt predlaže da se legitimne potrebe građana, da na lokalnom i regionalnom nivou dobijaju informacije koje su specifične za to područje i koje govore o karakteristikama određenog kraja, opštine ili grada, zadovoljavaju kroz projektno finansiranje sadržaja komercijalnih emitera koji odgovaraju standardima javnog servisa, ali i kroz nametanje regulatornih obaveza komercijalnim emiterima u tom smislu (uslovljavanje izdavanja dozvola za zemaljsko emitovanje preuzimanjem obaveze da se u određenom delu programa emituju sadržaji kojima se ostvaruje funkcija javnih regionalnih servisa). Slična rešenja, sa još povoljnijim uslovima kod projektnog finansiranja, predlažu se i za medije na jezicima manjinskih naroda. U odnosu na medije na novim tehnološkim platformama, Nacrt predviđa i institucionalno spajanje regulatornih tela iz oblasti radiodifuzije i elektronskih komunikacija, uz vođenje računa o specifičnim potrebama regulacije u oba sektora. U odnosu na državnu pomoć medijima, Nacrt predviđa model sufinansiranja javnog interesa u medijskom sektoru, po jedinstvenoj metodologiji, bez obzira na to ko se javlja kao davalac pomoći u konkretnom slučaju, u transparentnom postupku, pod jednakim i nediskriminatornim uslovima, na javnim konkursima za sufinansiranje projekata. Nacrt predviđa i određene specifične podsticajne mere, kao što su značajno smanjivanje stope PDV na prodaju štampe, servisa novinskih agencija i medijskih sadržaja čija je produkcija projektno finansirana sredstvima državne pomoći, smanjenje, odnosno ukidanje carina na repro materijal, delove i osnovna sredstva koja je potrebno servisirati, a ne proizvode se ili se te usluge ne pružaju u Republici Srbiji, stimulisanje zapošljavanja u medijskom sektoru oslobađanjem poslodavaca od dela poreza i doprinosa na novozaposlene i poreza na autorske honorare, podršku javnim glasilima, novinarskim udruženjima i medijskim asocijacijama za programe usavršavanja novinara u različitim oblastima (ekonomija, odbrana, manjinska prava, unutrašnji poslovi, poljoprivreda, nove tehnologije...), obavezivanje državnih organa da oglasni prostor u medijima kupuju direktno od javnih glasila, bez posrednika,

oslobađanjem lokalnih javnih glasila dela lokalnih taksi i naknada, kao što su takse za isticanje firmi, naknade za korišćenje građevinskog zemljišta i slično.

Javna rasprava o Nacrtu, a posebno organizovani okrugli stolovi, bili su opterećeni činjenicom da je i samo Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva zauzelo jedan krajnje ambivalentan stav prema Nacrtu. Stekao se, naime utisak da je Ministarstvo Nacrt uputilo u javnu raspravu samo kao još jedan doprinos izradi Strategije, a ne kao tekst iza koga odlučno stoji i koji je spremno da argumentovano brani. Ministarstvo se tokom svih okruglih stolova držalo, uglavnom, kao nemi posmatrač bez ikakvih preferencija u odnosu na predložena rešenja. Uzimajući u obzir ovakav, indiferentan pristup Ministarstva, nije ni čudo što okrugli stolovi nisu moderisani na način da se pažnja posveti različitim delovima Nacrta, već se uglavnom raspravljalo o samo dve stvari, o privatizaciji i regionalnim javnim servisima.

Pozicija Nacrta po kome je povlačenje države iz medijskog vlasništva nužan preduslov da se u uslovima nerazvijenog medijskog tržišta i značajnog uticaja koji sredstva iz javnih prihoda predstavljaju na takvom tržištu, obezbedi ravnopravan položaj medija, transparentno trošenje budžetskih sredstava i kontrola državne pomoći, pa na taj način i ekonomski oporavak medija, medijski pluralizam, potpunije zadovoljavanje potreba građana za raznovrsnim i kvalitetnim medijskim sadržajima, obnova profesionalnog ugleda novinara i novinarske profesije i dosledno poštovanje medijskih sloboda, napadana je sa krajnje problematičnom argumentacijom. Uglavnom se isticalo da su državno vlasništvo u medijima ili regionalni javni radiodifuzni servisi, jedini garant opstanka medija i zadovoljavanja potreba građana za informacijama od lokalnog i regionalnog značaja ili za informacijama na manjinskim jezicima. Pri navedenom, zagovornici regionalnih javnih servisa nisu bili spremni da uvažavaju nijedan argument. Njihov predlog da se finansiranje regionalnih javnih servisa obezbedi iz pretplate, potpuno ignoriše uslove njene neefikasne naplate i u postojećem obimu, te činjenicu da se sredstva koja se prikupljaju iz pretplate još uvek nisu pokazala ni kao dovoljno izdašna za stabilno finansiranje postojećih javnih servisa. Alternativni predlog, da se sredstva za finansiranje regionalnih javnih servisa obezbede od lokalnih samouprava, odnosno kroz ugovore o finansiranju sa njima, vraćaju nas na probleme koji su i doveli do neodrživog stanja na srpskoj medijskoj sceni - predstavljala bi osnov neravnopravnog položaja medija, neprincipijelne favorizacije jednih u odnosu na druge, netransparentnog trošenja budžetskih sredstava i zadržavanja mehanizama kontrole medija od strane centara političke moći. Istovremeno, modeli koji se predlažu zarad obuzdavanja uticaja lokalnih političkih rukovodstava na uređivačku politiku takvih medija, i to nezavisna tela koja bi se birala na lokalnom i regionalnom nivou, pokazali su se kao neefikasni i u ostalim zemljama u tranziciji koje su pokušale da realizuju sličnu ideju.

Sa kakvim će zaključcima Ministarstvo izaći iz javne rasprave i sa kakvim će tekstom Strategije ići pred Vladu, ostaje da se vidi. Javna rasprava je, nažalost, pokazala ono što je i moglo da se pretpostavi. S jedne strane, to je odsustvo političke volje da se napravi suštinski zaokret u odnosu na tragično neuspešnu javnu medijsku politiku u Srbiji, što se ogleda u odbijanju Ministarstva da zauzme bilo kakve jasne i principijelne stavove u javnoj raspravi i, na taj način, relativizovanju rešenja povodom kojih je samo Ministarstvo pokrenulo javnu raspravu. S druge strane, to je nespremnost upravljačkih i uređivačkih struktura neprivatizovanih medija da se odreknu svog privilegovanog položaja na tržištu, koja je zdušno podržana od političkih faktora, nespremni da se zajedno sa državnim vlasništvom u medijima, odreknu i proverenih i efikasnih mehanizama koje takvo vlasništvo pruža za kontrolu takvih medija, a preko njih i za uticaj na medijsku scenu u celini.

3. KOMISIJA ZA AUTORSKO I SRODNA PRAVA

Nastavljaju se postupci pred Komisijom za autorsko i srodna prava za dobijanje mišljenja o predlozima tarifa kolektivnih organizacija. Podsećamo, Zakonom o autorskom i srodnim pravima predviđeno je da se do tarifa kolektivnih organizacija dolazi sporazumom sa reprezentativnim udruženjem korisnika, a da u odsustvu sporazuma, predlog tarife određuje upravni odbor kolektivne organizacije i dostavlja ga Komisiji za autorsko i srodna prava na mišljenje. Mišljenje Komisije bi trebalo da sadrži ocenu o tome da li predlog tarife organizacije obuhvata ona prava za koja ta organizacija ima dozvolu za kolektivno ostvarivanje izdatu od Zavoda za intelektualnu svojinu, kao i da li je naknada određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife koja su propisana Zakonom o autorskom i srodnim pravima. Tim pravilima, u odnosu na radio i televiziju, predviđeno je da tarifa mora da bude primerena, da po pravilu mora biti određena u procentualnom iznosu od prihoda koji korisnik ostvaruje obavljajući delatnost u okviru koje iskorišćava predmete zaštite, te da taj iznos mora da bude u srazmeri sa značajem koji za prihode korisnika ima iskorišćavanje predmeta zaštite sa repertoara organizacije. Prilikom određivanja tarife uzimaju se u obzir tarife kolektivnih organizacija država čiji je bruto društveni proizvod približne vrednosti bruto društvenom proizvodu Republike Srbije. Ukoliko Komisija u svom mišljenju oceni da predlog tarife obuhvata prava za koja kolektivna organizacija koja je tarifu predložila ima dozvolu za kolektivno ostvarivanje, kao i da je naknada određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife propisanim zakonom, tarifa se objavljuje u „Službenom glasniku Republike Srbije“ i stupa na pravnu snagu. Ukoliko Komisija bude mišljenja da predlog tarife ne obuhvata prava za koja ta organizacija ima dozvolu, odnosno da naknada nije određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife propisanim zakonom, Komisija vraća tarifu kolektivnoj organizaciji kako bi ova u roku od narednih 30 dana ponovila pregovore sa reprezentativnim udruženjem korisnika, ili dostavila novi predlog tarife Komisiji na

mišljenje. Tek ukoliko i tom prilikom Komisija oceni da naknada nije određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife propisanim zakonom, ona sama donosi odluku o tarifi.

U odnosu na zahtev Sokoja za dobijanje mišljenja o predlogu tarife naknada za emitovanje muzičkih dela, Komisija je okončala konsultacije sa korisnicima početkom juna. Nigde nije objavljeno kakvo je mišljenje Komisija dala Sokoju, ali se nezvanično saznaje da je ona našla da naknada nije određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife propisanim zakonom, te da je time tarifa vraćena Sokoju radi ponavljanja pregovora sa reprezentativnim udruženjem korisnika. U odnosu na zahtev OFPS-a za dobijanje mišljenja o predlogu tarife, tek se očekuje izjašnjenje udruženja korisnika po istom. Ono što se zna, jeste da je predlog tarife OFPS-a nepovoljniji od sada važeće tarife u odnosu na televiziju, budući da se naknada po važećoj tarifi kreće u rasponu od 1% do 2%, a po predlogu nove tarife koji je dostavljen Komisiji, raspon je od 1% do 2,5%. Predlog nove tarife za radio, za najveći broj radio stanica ne podrazumeva nikakve promene, budući da predviđa da dosadašnji iznos naknade od 3,5%, koji je bio fiksni, nastavlja da se primenjuje na najveći broj stanica, dok bi niža naknada od 2,5% ili 3% dolazila u obzir za mali broj stanica sa manjom zastupljenošću muzike u programima.

V PROCES DIGITALIZACIJE

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, nisu zabeležene bilo kakve aktivnosti koje bi se odnosile na proces digitalizacije, što je već samo po sebi krajnje zabrinjavajuće, imajući u vidu da je, po Vladinoj Strategiji digitalizacije, ostalo tek nekih 9 meseci do planiranog potpunog prelaska na digitalno zemaljsko emitovanje televizijskog programa.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

1. Savet za borbu protiv korupcije je 1. juna predstavio Izveštaj o privatizaciji Novinsko izdavačkog preduzeća „Novosti“, koji je Vladi Srbije dostavljen 17. maja 2011. U dopisu koji je tom prilikom Vladi dostavljen uz Izveštaj, Savet je predložio održavanje sastanka na kojem bi bilo razmotreno šta se može preduzeti kako bi se otklonile posledice kršenja zakona u privatizaciji „Novosti“, čime bi se sprečilo uvećanje štete po državu. Na konferenciji za štampu je saopšteno da Savet iz Vlade nije dobio nikakav odgovor. „Dve nedelje smo čekali odgovor Vlade i očekivali da ćemo do sada već razgovarati o Izveštaju, jer bi toliko nezakonitosti, koliko ih je bilo u postupku privatizacije ‘Novosti’, predstavljalo crvenu

lampicu za svaku Vladu“, rekla je predsednica Saveta, Verica Barać. Ona je dodala da će taj Izveštaj biti test za Tužilaštvo: „Ako Tužilaštvo ne vidi razloge za procesuiranje i ako u ovom slučaju ne vidi elemente organizovanog kriminala, onda mi nemamo nikakve šanse u borbi protiv korupcije“, rekla je predsednica Saveta. Član Saveta, Jelisaveta Vasilić, objasnila je da je privatizacija „Novosti“ započeta u 1991. godini po tadašnjem Zakonu o društvenom kapitalu i da je postupak okončan rešenjem Direkcije za procenu imovine od 19.7.1999. godine, po kome je verifikovana vrednost kapitala i vlasnička struktura, po kojoj je u privatnoj svojini bilo oko 70%, a društvenoj oko 30% kapitala. Međutim, takvo rešenje Direkcije je poništeno pravnosnažnom presudom Višeg privrednog suda od 16.2.2000. godine, nakon čega je Direkcija 29.2.2000. godine poništila sva svoja ranija rešenja, sve odluke „Novosti“ i javne pozive za upis akcija. Ovo, po Savetu zapravo znači, da u momentu donošenja Zakona o privatizaciji u 2001. godini, „Novosti“ nisu bile privatizovane po prethodnim propisima, te je zakonit postupak privatizacije mogla sprovesti jedino Agencija za privatizaciju po Zakonu o privatizaciji. Uprkos tome, 12.10.2002. godine „Novosti“ donose odluku o utvrđivanju ukupnog kapitala i utvrđenju vlasničke strukture, tako što prepisuju isti odnos kao u poništenom rešenju Direkcije za procenu imovine, a Privredni sud u Beogradu, na osnovu takve odluke „Novosti“ od 12.10.2002. godine, vrši registraciju. Nakon ovoga, 17.5.2005. godine, data je ponuda za preuzimanje akcionarskog društva od strane firme, iza koje je stajala nemačka WAZ-Mediengruppe. Vlada, međutim, donosi zaključak 9.06.2005. godine, kojim konstatuje da vlasnička struktura nije utvrđena. Nakon navedenog zaključka, Komisija obustavlja postupak preuzimanja. Vlada dalje, 16.2.2006. godine, donosi zaključak da se izvrši revizija procene i vlasničke strukture kapitala „Novosti“ i daje nalog Ministarstvu privrede da taj postupak sprovede. Ministarstvo ne postupa po nalogu Vlade, ni kada 27.5.2006. godine „Novosti“ počinju postupak uključivanja akcija na Berzu. U roku od osam dana od uključivanja na Berzu, gotovo svi mali akcionari „Novosti“ prodali su svoje akcije. Akcije su kupila preduzeća STADLUX REALESTATE d.o.o. Beograd i ARDOS HOLDING GmbH Austrija. Komisija za hartije od vrednosti nije reagovala na informacije koje su u to vreme preneli gotovo svi relevantni mediji u Srbiji, da iza kupaca akcija „Novosti“ stoji biznismen Milan Beko. Nakon što ARDOS HOLDING GmbH spušta svoj udeo u vlasništvu ispod 25%, a STADLUX REALESTATE d.o.o. prodaje svoje akcije, uspostavljena je sledeća vlasnička struktura: ARDOS HOLDING 24,89%, TRIMAX INVESTMENTS 24,99%, KARAMAT HOLDINGS 12,55%, Republika Srbija 29,52%, Fond PIO 7,15% i ostali akcionari 0,90%. Tek u novembru 2010. godine, gostujući u emisiji „Između redova“ na RTV B92, Milan Beko je potvrdio da su i ARDOS HOLDING i TRIMAX INVESTMENTS i KARAMAT HOLDINGS njegove kompanije, uz tvrdnju da to nikada nije bilo sporno. Na posletku, 16. juna 2011. godine, Savet za borbu protiv korupcije je Višem javnom tužilaštvu u Beogradu podneo krivičnu prijavu protiv sedam osoba, zbog osnovane sumnje da su počinile krivična dela zloupotrebe službenog položaja, prevare, falsifikovanja isprave i udruživanja radi vršenja krivičnih dela. Kako su mediji preneli, prijavom su obuhvaćeni: bivši ministar za privredu i

privatizaciju, Predrag Bubalo; većinski vlasnik „Novosti“, Milan Beko; predsednik Komisije za hartije od vrednosti, Milko Štimac; članovi Komisije, Dejan Malinić, Đorđe Jovanović i Dušan Bajec; kao i direktor NIP „Novosti“, Manojlo Vukotić.

O slučaju „Novosti“ smo u više navrata pisali u ovim izveštajima, između ostalog i vezano za neuspešne pokušaje preuzimanja „Novosti“ od strane nemačke WAZ-Mediengruppe. Navodi iz izveštaja Saveta za borbu protiv korupcije, nameću neophodnost da se ovaj slučaj detaljno ispita, a ono što dodatno zabrinjava su i navodi Saveta za borbu protiv korupcije o tome da jedan broj medija ovaj slučaj upadljivo ignoriše i o njemu ne izveštava, što bi moglo da svedoči o i dalje jakom uticaju određenih centara ekonomske i političke moći na medije i način na koji oni izveštavaju o pitanjima od nesumnjivog javnog interesa u Srbiji.

2. Insistiranje Nacrta medijske strategije na nastavku privatizacije i povlačenju države iz medijskog vlasništva, o čemu smo već govorili u ovom izveštaju, izazvalo je oštre reakcije protivnika privatizacije. Tako je Nacrt strategije kritikovala Skupština grada Kragujevca. Skupština grada Kragujevca je, inače, osnivač Javnog preduzeća Radio televizija Kragujevac, koje bi, shodno Nacrtu, trebalo da bude privatizovano. Dnevni list „Blic“ piše da i u drugim gradskim radio i televizijskim stanicama koje se finansiraju iz opštinskih budžeta kažu da će ih privatizacija odvesti u propast, kao što je to bio slučaj u najvećem broju medija koji su do sada privatizovani. Niko od onih koji govore za ovaj list, međutim, ne komentariše navode da je upravo finansiranje javnih medija iz opštinskih budžeta, kreiralo neravnopravne uslove na tržištu, u kojima su brojni privatni i privatizovani mediji nužno propadali. Lider Saveza vojvođanskih Mađara (SVM), Ištvan Pastor, i predsednik Nacionalnog saveta Mađara, Tamaš Korhec, takođe su se usprotivili ideji da i mediji na jezicima nacionalnih manjina u Srbiji treba da budu privatizovani, prenosi „Danas“. Tamaš Korhec je za „Mađar so“ („Magyar Szo“) čak rekao da će, ukoliko primedbe Nacionalnog saveta ne budu usvojene tokom kreiranja Medijske strategije, posredno pokušati da sruše Strategiju, uz učešće republičkih poslanika SVM-a i drugih manjina. Inače, upravo je Nacionalni savet Mađara, na koga su preneti osnivačka prava na dnevni list na mađarskom jeziku „Mađar so“, koji je u državnoj svojini, smenio glavnog i odgovornog urednika tog lista, Čabu Presburgera, o čemu smo u ovom izveštaju takođe pisali. Podsećanja radi, Presburgeru je zamereno što nije dovoljno izveštavao o radu predsednika Skupštine Vojvodine, Šandora Egerešija, inače člana SVM, kao i zbog neizveštavanja sa konferencija za štampu koje je organizovao SVM i neobjavljivanja saopštenja SVM-a. Iz izjava lidera Saveza vojvođanskih Mađara i predsednika Nacionalnog saveta Mađara ne vidi se da predlažu mehanizme koji bi obezbedili zaštitu uređivačke nezavisnosti medija u državnoj svojini i situacije slične onoj koja se dogodila Čabi Presburgeru i „Mađar So“-u. Na tome da višejezični mediji treba da ostanu u vlasništvu lokalnih samouprava insistira i Vlada Vojvodine, a takav stav pravda navodom da „su dosadašnja iskustva u privatizaciji pokazala da je, skoro svaki put, ugrozila funkcionisanje

medija koji emituju programe na manjinskim jezicima.“ Nažalost, i „dosadašnjim iskustvima u privatizaciji“ često se spekulira. Po podacima Agencije za privatizaciju, u Srbiji je, od usvajanja Zakona o radiodifuziji i Zakona o javnom informisanju, privatizovano 56 medija. U 18 od ovih 56 medija, došlo je do raskida privatizacionih ugovora. Nacrt strategije razvoja sistema javnog informisanja daleko je od toga da je savršen tekst kome se ne mogu pronaći mane. Ono što je, međutim, problematično, što kritike, posebno one koje se odnose na privatizaciju, dolaze po pravilu od onih koji su i lično zainteresovani u ovom procesu, s jedne strane, te što ne nude rešenja koja bi neprivatizovane medije sistemski zaštitila od uticaja države ili lokalnih samouprava kao vlasnika na uređivačku politiku, s druge strane. Jedini predlog u tom smislu dala je Kragujevačka inicijativa, koja sugerira osnivanje Savetodavnih odbora čije članove bi predlagale skupštine lokalnih samouprava sa konkretnog regiona, nevladin sektor, verske i manjinske zajednice. Takav Savetodavni odbor bio bi nadležan da bira i razrešava Upravne odbore državnih medija. Koliko god ovaj predlog delovao nedovršeno i koliko god se i njemu mogu uputiti više nego ozbiljene kritike, činjenica je da je on, kao takav, sve što je iko od protivnika privatizacije predložio po pitanju mehanizama zaštite medija koji bi ostali u državnoj svojini od uticaja države kao vlasnika na uređivačku politiku.

VII ZAKLJUČAK

Krajem juna, mediji su preneli rezultate istraživanja „Profesija na raskršću - novinarstvo na pragu informacionog društva“, koje je sproveo istraživački tim Centra za medije i medijska istraživanja Fakulteta političkih nauka u periodu od jula 2010. do juna 2011. godine. Ovo istraživanje urađeno je okviru Regionalnog programa podrške istraživanjima na Zapadnom Balkanu, uz podršku švajcarske Agencije za razvoj i saradnju. Anketirano je 260 novinara i urednika i 51 vlasnik i direktor medija. U drugoj fazi, obavljani su grupni intervjui sa 30 novinara. Rezultati istraživanja pokazuju da svaki četvrti novinar u Srbiji smatra da najveći pritisak na medije vrše političke stranke vladajuće koalicije, a potom krupni kapital, predstavnici lokalne vlasti i vlasnici privatnih medija. Više od 11 odsto ispitanika smatra da pritisak na medije vrše oglašivači, dok po manje od pet odsto tvrdi da su to Vlada, stranke opozicije i PR agencije. Svaki drugi ispitanik novinar kao najčešće oblike pritiska na medije naveo je nedefinisane kriterijume za pomoć medijima i inspekcije i kontrole državnih organa, dok 14 odsto ističe i ometanje distribucije medijskog sadržaja. Rezultati istraživanja pokazali su da od izvora finansiranja medija, više od 30 odsto čine prihodi od oglašavanja, oko 30 odsto čine samostalni prihodi, skoro 20 odsto dolazi iz budžeta, dok oko 18 odsto dolazi od donacija. Problemi sa kojima se medijska scena suočavala ovog meseca, dodatno potvrđuju rezultate istraživanja. Političkom pritisku, samo u ovom mesecu, mogu da se pripisuju dve

smene glavnih i odgovornih urednika. Smena Antonija Kovačevića, glavnog i odgovornog urednika dnevnih novina „Alo!“, koliko god zvanično bila pripisana različitim stavovima o daljem pravcu razvoja lista, u odnosu na izdavača, kompaniju „Ringier Axel Springer“, teško se može razumeti mimo konteksta nezadovoljstva predsednika Tadića uređivačkom politikom tog lista. Smena Čabe Presburgera, glavnog i odgovornog urednika „Mađar So“-a, takođe je očigledan primer pritiska i ambicija Saveza vojvođanskih Mađara da aktivnosti te stranke budu praćene sa simpatijama. Na pritiske koji dolaze sa strane krupnog kapitala, mogli bi da ukazuju navodi Saveta za borbu protiv korupcije o tome da jedan broj medija ignoriše izveštaje tog tela o privatizaciji jedne velike medijske kuće, što „Novosti“ svakako jesu. O pritiscima lokalnih vlasti, moglo bi da svedoči i propuštanje pravosudnih organa u Kruševcu da do kraja istraži slučajeve prošlogodišnjih napada na dopisnika „Blica“ iz Aleksandrovcu, Gvozdena Zdravića, a posebno da ispita vezu čelnih ljudi aleksandrovačke opštine u napadima. Pozitivan primer koji predstavlja presuda Višeg suda u Beogradu i njegova spremnost da osudi podsticanje mržnje i nasilje prema pripadnicima LGBT populacije i njihovu diskriminaciju u medijima, ostaje nažalost u senci nespremnosti vlasti da napravi suštinski zaokret u odnosu na tragično neuspešnu javnu medijsku politiku u Srbiji, koja se, nažalost, ogleda i kroz javnu raspravu o Nacrtu strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine. Nepopustljivost i neprihvatanje predstavnika vlasti na svim nivoima da se odreknu i proverenih i efikasnih mehanizama kontrole nad medijima, preti, nažalost, da osujeti usvajanje Medijske strategije ili makar da osujeti da njeno usvajanje suštinski nešto promeni. Nacrtu strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine, nažalost, preti da se dogodi upravo ono što se ovog meseca dogodilo dugo pripremanim Preporukama za finansiranje medija. O tome koliko su Preporuke bitne, svedoči i pomenuto istraživanje, shodno kojem tek nešto više od 30 odsto izvora finansiranja medija predstavljaju prihodi od oglašavanja, a skoro 20 odsto izvora finansiranja medija su budžetska sredstva. Preporuke koje je trebalo da uvedu red u način na koji ta izuzetno bitna finansijska injekcija utiče na medijsko tržište, u toj meri su relativizovane, da zapravo nikakvu suštinsku promenu i ne nude.